శ్రీదేవి-భూదేవి

ద్వివేదుల విశాలాక్షి

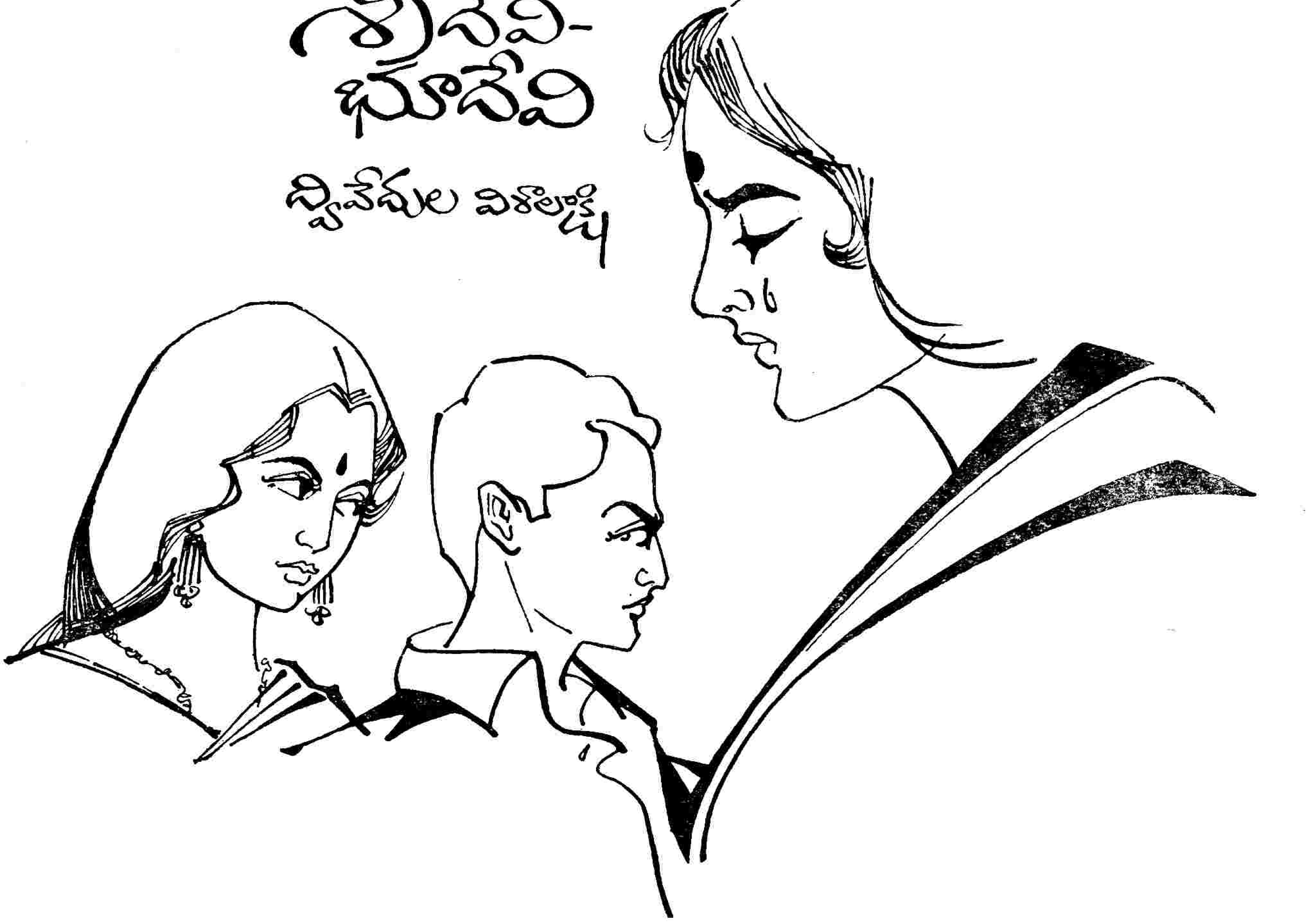

అందరికీ ఇంత అన్నం పెడుతుంది భూదేవి.

అలసిసొలసి ఉన్నవారిని తన వొడిలో సేదదీర్చి నిద్రపుచ్చుతుంది. కాని దాన్ని కాళ్ళతో తన్నుకుంటూపోతాడు మనిషి. సొంత లాభంకోసం దాన్ని ఎంతైనా హింసిస్తాడు.

తన ఆడంబరంతో, ఆకర్షణతో అందరినీ వశపర్చుకుంటుంది శ్రీదేవి. అయిన వాళ్ళ మధ్య కూడా కలతలు రేపుతుంది. తను తప్పిస్తే వేరే లోకం లేదన్న భ్రమ కలిగిస్తుంది. అయినా దాన్ని నెత్తిమీద పెట్టుకు పూజిస్తాడు మనిషి. దాని కటాక్షం కోసం ఏ పనైనా చేస్తాడు...

ఇది లోకధర్మం.

ఏ ధర్మాన్నైనా అతిక్రమించవచ్చునేమో గాని, ఎటువంటివాడూ కూడా ఈ లోకధర్మానికి మటుకు అతీతుడు కాలేడు.

* * *

ఉదయం పదిగంటలవేళ రాజమ్మ భోజనాలుచేసిన ఎంగిలి విస్తరాకులు ఎత్తి, చెత్తడబ్బాలో పడవేస్తుంటే ఎర్రగా, పీలగా, పొడుగ్గావున్న కుర్రాడు ఒకడు ఎంతో దీనంగా, మరెంతో నమ్రతగా అడుగులువేస్తూ ఆమె దగ్గరికి వచ్చి నిలబడ్డాడు.

"ఎవరు నాయనా! ఏంకావాలి?" అంటూ ఆప్యాయంగా పలకరించింది రాజమ్మ. అంట్లచేయి పైటకొంగుకి తగలకుండా జాగ్రత్తపడుతూ.

"నేను గంటివారి అబ్బాయినండి. నా పేరు గోపాలం. మాది జంగాలవలస అగ్రహారం. ఇక్కడ కాలేజీలో చదువుకోవాలని వచ్చేను. హాస్టల్లో ఉండి చదువుకోడానికి మాది అంత కలిగిన కుటుంబం కాదు. నా వెనుక చదువుకోవలసిన ఇద్దరు తమ్ముళ్లు ఉన్నారు. పెళ్ళికావలసిన ఆడపిల్లలున్నారు. ఏదో మీలాంటి వారు దయతలచి ఆదరిస్తే...ఈ పేద విద్యార్థికి విద్యాదానం చేసిన పుణ్యం ఊరకే పోదండి."

అదివరకే ఎందరి ముందరో అప్పచెప్పిన పాఠంలా ఆ కుర్రాడు గుక్కతిప్పుకోకుండా అలా చెప్పుకుపోతుంటే రాజమ్మ వింతగా చూసింది. "మాదీ మరేమంత భారీ సంసారంకాదులే నాయనా! ఏదో ఆ భగవంతుడి దయవల్ల తిండికి, బట్టకి లోటులేకుండా కాలక్షేపం అయిపోతున్నాది కాని" అంది.

ఎదురుగా ఆమెవంక ఆశతో చూస్తూ నిల్చిన ఆ పిల్లడు ఎండకు వాడిన లేత చిగురులా కందిన ముఖాన్ని కిందికి వాల్చుకొని ఏమనేందుకు తోచనట్లు కాలి బొటన వేలుతో నేలరాస్తూ అలా ఉండిపోయేడు.

అమాయకంగా, లేతగా వున్న ఆ పిల్లడిని చూస్తే రాజమ్మకి జాలి వేసింది. అతన్ని ఆ పరిస్థితిలో నిలబెట్టిన లేమిని తలచుకొంటే ఒళ్ళు జలదరించింది. తన వల్ల అతనికి సహాయం జరిగేమార్గం లేదని చెప్పవలసి వచ్చినందుకు తన అశక్తత మీద తనకే కోపం వచ్చింది. ఆరాటాలన్నిటినీ పుక్కిటపట్టి, ఒండుమన్ను అడుగంటేక తేటతేరిన వరదనీటిలా నిర్మలంగా ఆ కుర్రాడివంక చూస్తూ అడిగింది.

"ఇంతకీ నీకేం కావాలి నాయనా!" అంటూ.

"కాలేజి జీతానికి స్కాలర్ షిప్ ఉందండి. తిండికి వారంలో ఆరురోజులు వారాలు కుదిరేయి. మిగిలిన ఆ ఒక్క రోజూ మీ ఇంట వారం యిస్తే... రెండు పూటలా పట్టెడన్నం. అంతకు మించి మిమ్మల్ని ఏమీ కోరనమ్మా."

అన్నంకోసం 'దేహీ' అని అడగడం ఆ కుర్రాడికి అంతకుపూర్వం అలవాటు లేదులాగుంది. ఆ మాట అంటుంటే అతడి కంఠం వణికింది. కళ్ళలో నీళ్లు తిరిగేయి.

అప్పటికింకా కరువు కాటకాలు దేశంమీద అంతలా విరుచుకుపడలేదు. రెండో ప్రపంచయుద్ధం కూడా భూమి మీద తన విహారాన్ని ఇంకా మొదలుపెట్టలేదు. తిండికోసం నోరు విడిచి అడుగుతూ గుమ్మం ముందుకు వచ్చిన ఆర్తుడికి పట్టెడన్నం పెట్టకుండా పొమ్మనే అలవాట్లు ఇంకా అంతగా చలామణిలోకి రాని రోజులు అవి. ఆ కుర్రాడు అలా అడుగుతుంటే రాజమ్మ కాదనలేకపోయింది.

"అలాగేలే బాబూ! మాతోపాటు గంజో, కడుగో పడుంటే అది తాగుదువుగాని... ఏ రోజున వస్తావో చెప్పు" అంది రాజమ్మ.

"మీ మేలు ఎప్పటికీ మరచిపోనమ్మా. మీ ఇంట భోజనానికి మంగళవారం నాడు వస్తాను. నమస్కారమమ్మా" అంటూ ఆమె దగ్గర సెలవుతీసుకొని వెళ్ళిపోయేడు గోపాలం.

మంగళవారంనాడు భోజనాల సమయంలో విస్తళ్ళువేస్తున్న చిన్నకూతురితో "ఆ పక్కగా మరో ఆకు వెయ్యి" అంది రాజమ్మ. నూతిదగ్గర కాళ్లు కడుక్కొని వాకిలి చుట్టివచ్చి వరండాలో అరుగుమీద కూర్చున్నాడు గోపాలం.

"ఎవరమ్మా ఈ చుట్టం." అంది సీత తల్లితో మెల్లగా.

"ఆ పిల్లడిపేరు గోపాలంట. వారాలు చేసుకొంటూ కాలేజీలో చదువుకొంటున్నాడట. మనింట ఒక వారం కావాలంటే సరే అన్నాను. ఇకనుంచి ప్రతి మంగళవారం వస్తుంటాడు. కాస్త గుర్తుంచుకో" అంది రాజమ్మ.

"అయ్యో పాపం. రోజుకో ఇంట తిండా?" అనుకొంది శాంత అతడివంక జాలిగా చూస్తూ.

రాజమ్మకి నలుగురు పిల్లలు. శాంత పెద్దపిల్ల. సీత రెండవది. ఆ పిల్ల వెనుక ఇద్దరు మగపిల్లలు. రాము, గోపి. సన్నగా, పొడుగ్గా గడకర్రలా ఉంటుంది శాంత. శరీరవర్ణం చామనచాయ. ఆరేళ్ల పిల్లగా ఉన్నప్పుడు స్ఫోటకంవచ్చి తలలో అక్కడక్కడ కుండలు వేసేయి. ఆ స్థలంలో తిరిగి జుట్టు మొలవలేదు, ఎంతో కాలంగా మరామత్తులేని తారురోడ్డులా ఎత్తుపల్లాలుగా గుంటలు మాత్రం మిగిలేయి. అక్కడ శరీరం కన్పించకుండా మిగిలిన జుట్టునే నున్నగాదువ్వి, తలంతా పరిచేలా సర్ది, గట్టిగా బిగించి జడవేసుకొంటుంది శాంత. పలుచని తలకట్టువల్ల ఆ పిల్ల బుర్ర మరీ చిన్నదిగా పొడుంకాయలా కోలగా కన్పిస్తుంది. ముక్కు కొంచెం చప్పిడి, లోతైన గుండ్రని కళ్లు, చిన్న నోరు, సూదిగా కొనదేలిన గడ్డం, ఇదీ శాంత బాహ్యరూపం.

నోరువిప్పి మాట్లాడేవరకు, మన స్ఫూర్తిగా నవ్వేవరకు శాంతలో దాగున్న అందాలేమిటో ఎదుటివారికి ఏ మాత్రం తెలిసిరావు ముళ్ళడొంకల మధ్య అప్పుడే విచ్చుకొంటున్న గోరెంట పువ్వులా ఈ అనాకారిమనిషి నవ్వులో ఇంత అందాన్ని ఆ దేవుడు ఎలా పదిలపర్చాడా - అనిపిస్తుంది. ఆ నవ్వు చూసిన వారికి. కాని, దేవుడిచ్చిన ఆ వరాన్నికూడా సరిగా ఉపయోగించుకొని ఎదుటి వారినుండి మెప్పు పొందేపాటి తెలివితేటలైనా ఆ పిల్లకిలేవు. ఎప్పుడూ మౌనంగా, ఏదో యంత్రంలా తల్లి పురమాయించిన పనులన్నీ ఆయాసం, విసుగూ అన్నమాట లేకుండా చేసుకుపోతుండడమే శాంతకి తెలుసు.

సీతదంతా తల్లిపోలిక. వెడల్పయిన ముఖం. సూదిముక్కు, పెద్దకళ్లు ఒత్తయిన తలకట్టు చాయకూడా శాంతకన్న బాగా మెరుగు. అక్కలా అయిదో క్లాసుతోనే చదువుకు స్వస్తి చెప్పకుండా తల్లితో పోట్లాడి హైస్కూల్లో ప్రవేశించింది. నీటుగా, చలాకీగా ఎదుటి వారిని ఇట్టే ఆకర్షించేలా ఉంటుంది సీత.

భర్త రంగనాథం ఊర్లోలేని కారణాన పిల్లల పంక్తినే గోపాలానికి కూడా వడ్డన చేసింది రాజమ్మ. పులుసులోకి మరికాస్త అన్నం మారువేస్తూ "నీ బసెక్కడ బాబూ?" అంటూ ప్రశ్నించింది

"ప్రస్తుతానికి దేవస్థానం వారి సత్రంలో ఉంటున్నానండీ. కాని వాళ్ళు ఆట్టేరోజులు ఉండనిచ్చేలాలేదు. ఎక్కడైనా చిన్నకొట్టు అద్దెకు చూసుకొని వెళ్ళిపోవాలనుకొంటున్నాను. మీఎరికలో

ఏమైనా ఉన్నాయాండీ." అన్నాడు గోపాలం పులుసు అన్నం కలుపుకొంటూ.

"చూసి చెప్తాలే నాయనా" అంది రాజమ్మ.

ఆమాట అంటూండగావే రాజమ్మ మనసులోకి ఒక ఆలోచన వచ్చింది. కాని భర్తఆలోచించకుండా ఏ మాటా అనడం ఇష్టంలేక అప్పటికి ఊరుకొంది.

రంగనాథంగారిది తాతలనాటి ఇల్లు. ఒకవాసీ, వరుసాలేకుండా వాకిళ్ళు, వరండాలు, మూలకొట్లు, నడసావిళ్లు అన్నట్టుగా ఉంటుంది. అంతా తమకిందే ఉంచుకొందికి పెద్దది, అద్దెకి ఇచ్చేందుకు సదుపాయం లేదు. నెలరోజులకోసారి ఇల్లు కడుగుతున్నప్పుడల్లా "ఏం ఇల్లో నాకూ నా ప్రాణం పుచ్చుకొంటున్నది. దీన్ని హాయిగా తెగనమ్మి పారేసి ఏ అద్దె ఇంట్లోకైనా పోయినా బాగుండును," అంటూ వర్ణిస్తుంది రాజమ్మ. తాతలనాటి ఆ ఇల్లంటే రంగనాథానికి ఒకవిధమైన మమకారం ఉంది. ఆ కారణంగానే ఏ విషయంలోను భార్యమాట కాదనని వాడు ఆ ఇల్లు అమ్మడం విషయంలో మాత్రం ఆమె మాటల్ని చెవిని వేసుకోకుండా తప్పుకుపోతుంటాడు.

క్యాంపునుంచి భర్తరాగానే రాజమ్మ గోపాలం బసవిషయం బయటపెట్టింది. "కుర్రాడు మంచివాడులా గున్నాడు. వాకిలికి ఆపక్కగా ఉన్న వరండాలో ఉండమంటే ఏంపోయింది? మంచికైనా, చెడ్డకైనా పిలుస్తే ఆ మాత్రం పలుకుతాడు. వచ్చి ఉండమంటే పుణ్యం, పురుషార్థం రెండూ కలిసొస్తాయి," అంది.

రంగనాథానికి భార్య అన్నమాట బాగుందనిపించింది. తనదేమో నెలకి ఇరవై రోజులకి పైగా ఊళ్ళమీద తిరిగే ఉద్యోగం; లంకంత ఇంటిలో ఆ పాటి వయసొచ్చిన కుర్రాడు ఒకడు ఉండడం మంచిదే. అనుకొన్నాడు.

రాజమ్మ ఆలోచన ఫలితంగా మూడో నాటికి గోపాలానికి రంగనాథంగారింట వసతిసౌకర్యం ఏర్పడింది. ఆ దంపతులు తనమీద పెట్టిన నమ్మకాన్ని పోగొట్టుకోకుండామంచిగా, మర్యాదగా కాలక్షేపం చేసుకుపోవాలను కొన్నాడు గోపాలం.

దసరా సెలవలకి గోపాలం తన ఇంటికి వెళ్ళినప్పుడు ఆ ఇంటివారి ఆదరాభిమానాలగురించి, తలిదండ్రులతో గోరంతలు కొండతలుగాచేసి చెప్పి, మరీ వచ్చేడు. పరాయి ఊళ్లో పిల్లాడికి ఆపాటి ఆదరించే మనుషులు దొరికినందుకు వారెంతో సంతోషించేరు.

గోపాలం వారింటచేరిన నాలుగు నెలలనాటి మాట, ఒకరోజు రాత్రి అలవాటుకు భిన్నంగా అతడు రావడం కాస్త ఆలస్యం అయింది. ఇల్లంతా చీకటిగా, నిశ్శబ్దంగా ఉంది. ముందు చావిట్లో మాత్రం హరికెన్ లాంతరు ఇనుపగజానికి కిందుగా వేలాడుతున్నది ఆ చిరువెలుగులో కూర్చుని శాంత ఏదో అల్లికపని చేస్తున్నది. ఆమె దృష్టిలో పడకుండా మెల్లగా పిల్లిలా అడుగులు వేసుకొంటూ తనభాగంలోకి నెళ్ళిపోవాలనుకొన్నాడు గోపాలం. కాని ఆపాటి అలికిడికే శాంత తలయెత్తి, ఇటుతిరిగి చూసింది "ఈరోజు బాగా రాత్రయిందే," అంది ఆమె తన చేతిలోని అల్లికపనిని మడచిపెడ్తూ.

ఆమె తనకోసమే ఎదురు చూస్తూ అలా కూర్చున్నట్లు అనిపించింది. గోపాలానికి. ఎందువల్లో ఆ ఆలోచన రాగానే అతడి మనసులోకి ఆనందం, ఉత్సాహం నూతిలో జలపడ్డట్లు గలగలమంటూ వచ్చిపడ్డాయి. ఎంతో బాధనుండి ఉపశమనం కలిగినట్లు, మనసులోని ఆరాటం. ఒంటిలోని బడలిక తీరినట్లు అన్పించింది. కాని అంతలోనే ఆ భావం ఆవిరిగా మారి, ఆ శూన్యంలోంచి కారణంలేని కంగారు బయలుదేరింది.

"నోట్సు కాపీచేసుకొంటే వేళ తెలిసి రాలేదండీ, ఇంకా ఏడో, ఎనిమిదో అయిం దనుకొన్నాను. తీరా చూస్తే ... పది. క్షమించాలి. ఇంకెప్పుడూ ఇలా మీకు ఇబ్బంది కలుగచెయ్యను," అన్నాడు గోపాలం తడి ఆరిన గొంతుకతో మాటలుతడబడుతూ.

"ఇంకా ఏదైనా సినీమాకి కాని వెళ్ళేరేమో అనుకొన్నాను," అంది శాంత అతడివంక పరీక్షగా చూస్తూ.

"లేదండీ ... టెక్స్టు పుస్తకాలన్నీ కొనాలంటే చాలా డబ్బవుతుంది అందుకని." నేను అబద్ధం చెప్పడం లేదన్నట్లు చేతిలో ఉన్న పుస్తకాలవంక చూస్తూ అన్నాడు అతడు.

"రండి ... భోజనం చేద్దురుగాని'' గజానికి ఉన్న హరికేన్ లాంతరు చేతిలోకి తీసుకొంటూ అంది శాంత.

వాడిఉన్న అతడి ముఖం ఆ వెలుగులో ఒకసారి మెరసినట్లయింది. మళ్ళా అంతలోనేనూనె అయిపోతున్న దీపంలా కాంతి తగ్గిపోయింది. "ఈరోజు మీఇంట వారం కాదు కదండీ" అన్నాడు నెమ్మదిగా.

"ఆ సంగతి గుర్తుంది కాని అన్నం కొద్దిగా మిగిలుంది. మీ ముఖం చూస్తే మీరీపూట భోజనం చేసినట్లులేదు...వడ్డిస్తాను. కాళ్లు కడుక్కురండి."

అతడి జవాబుకోసం ఎదురు చూడకుండానే శాంత వంట ఇంటివైపు దారి తీసింది. అతడు ఆ పూట భోజనం చెయ్యనిమాట నిజమే. వేళమీరి వెళ్ళడంవల్ల ఆ రోజు అతడికి వారం ఉన్న ఇంట భోజనం దొరకలేదు. ''అయ్యో నాయనా! ఇప్పటివరకూ వస్తావేమోని చూసి, చూసి ఇప్పుడే ఆ మాధాకబళం వాడికి పడవేసేను. ఆలస్యంగా వచ్చే రోజున కాస్త ముందుగా చెప్పిపోతుండు బాబూ" అంది ఆ ఇల్లాలు.

ఆకలి సంకోచాన్ని ఆవలికి నెట్టింది. మారుమాట లేకుండా శాంత వెనకనే వెళ్ళి పీట వాల్చుకొని కూర్చున్నాడు. అభిమానంతో ఒడ్డిస్తున్న శాంత చెయ్యి ఆ రోజు గోపాలం విస్తర్లో అమృతాన్ని వర్షించింది.

"ఈరోజు వంటకి కొత్త రుచి వచ్చింది" అన్నాడు గోపాలం పులుసు కలుపుకొంటూ.

"అది మీ ఆకలి రుచి. అంతకన్న మరేంలేదు" అంది శాంత.

మరునాడు అతడికి అసలు విషయం తెలియ వచ్చింది. నెల నెలా రాజమ్మ వాకటున్నప్పుడు శాంతే వంట చేస్తుంది. తల్లి వంటకన్నా కూతురి వంట రుచిగా, మంచిగా ఉన్నట్లు అన్పించింది గోపాలానికి.

"మీ అమ్మాయిని ఏ అదృష్టవంతుడు చేసుకొంటాడో కాని కడుపునిండా రోజూ కమ్మని భోజనం చెయ్యొచ్చు" అన్నాడుగోపాలం శాంత వంటపట్ల తన మెప్పుదలని రాజమ్మ ముందు వెల్లడిస్తూ.

తన వంటకన్న కూతురివంట బాగున్నాదన్నట్లు అతడు అలా మెచ్చుకొంటుంటే ఆ తల్లికి కోపం రాలేదు. కడుపున పుట్టిన పిల్ల చేతిలో ఓటమిని తన విజయంగానే భావించి మనసునిండుగా నవ్వింది. "ఒక్క వంటే అన్నమాటేముంది? మా శాంత ఏ పనిచేసినా తీర్చి దిద్దినట్లుంటుంది ఓ అల్లికలా, కుట్లా, ఇంటిపనా, ఒకటేమిటి...కాస్త చాయ తక్కువన్న మాట కాని నా బిడ్డముఖం ఎంత కళగా ఉంటుంది." తన కూతురి గుణగణాల్ని గుక్కతిప్పుకోకుండా గోపాలం ముందు ఏకరువు పెట్టింది రాజమ్మ.

తిరిగి నిండా ఒకగంట అయినా గడవకముందే "ఓ చవిటికాళ్ళ పెద్దమ్మా...ఓ మొద్దావతారమా...కాస్త బుర్ర పెట్టుకు వినవే...మనిషి నన్నమాట మరచిపోకే" అంటూ రాజమ్మ కూతుర్ని తిట్టి పొయ్యడం గోపాలం విన్నాడు. శాంతను చూసుకోడానికి అప్పటప్పట వస్తున్న పెళ్ళికొడుకుల ముందు వర్ణించే మాటలు పొరపాటున రాజమ్మ తనతో అని ఉంటుందే కాని ..అంతకుమించిన మెప్పుదల కూతురి పనిపాట్ల పట్ల ఆమెకి లేదనే నిశ్చయానికొచ్చేడు గోపాలం.

సీత కొద్దిగా సంగీతం నేర్చుకొంది. శ్రావ్యంగా, లయబద్ధంగా పాడగలదు. శాంతకి సంగీతం అంటే ఏమిటో తెలియదు. కాని ఇంట్లో పనిపాట్లు చేసుకొంటూ ఏవేవో పాటలు మెల్లిగా తనలో తనే పాడుకొంటుంది. గోపాలానికి రాగ, తాళబద్ధంగా నడిచే సీతపాటకన్న శాంత ఎవరికీ విన్పించకుండా మెల్ల మెల్లగా తీసే కూనిరాగాలే వినాలని ఉంటుంది.

సీతపాటలో శాస్త్రం ఉంది. తన పాటలో ఎదుటివారి దృష్టిని ఆకట్టుకోగల శక్తి ఉంది. ఆ పిల్లపాట విన్న ఎవరికైనా, సాధనచేస్తే బాగా అభివృద్ధిలోకి రాగలకంఠం -అన్న తలపు కలుగుతుంది. శాంత సీతలా ఎవరిముందు పాడదు. అసలు తను పాడగలనన్న విషయంకూడా ఆ పిల్లకి తెలిసి ఉండదు. కాని ఆమె కంఠంలో నాదం ఉంది. ఆమె పలుకులో లాలిత్యం ఉంది. మనసుల్ని సూటిగా తాకే మాధుర్యం ఉంది, ఆమె పాడే తీరులో.

గోపాలానికి ఈ తేడాలేమీ తెలియవు. అతనికి తెలిసిందల్లా ఒక్కటే. సీత పాట వింటుంటే జనంతో కిక్కిరిసిన సభలో కూర్చుని ఏదో పాటకచేరి వింటునట్లుం

టుంది. శాంతపాట విన్నప్పుడు అమ్మ పాడిన లాలిపాటలా చెవులకి హాయిగా విన్పిస్తుంది.

రంగనాథం, రాజమ్మ ఇంటికి వచ్చిన బంధుమిత్రుల ఎదుట తమ చిన్నకూతురి పాట ప్రస్తావన తెచ్చి తెగ మెచ్చుకొంటుంటారు. అప్పటప్పట ఆ పిల్లచేత పాడించి విన్పిస్తారు. అటువంటి సందర్భాలలో ఒకసారి గోపాలం అక్కడ ఉండడం జరిగింది. సీతపాట విన్నాక శాంత విషయంలో తను గుర్తించిన విషయాన్ని మనసులో దాచుకోలేక "మీ పెద్దమ్మాయి కూడా బాగా పాడుతారు" అన్నాడు ఆ పరిసరాల్లోనే ఉన్న శాంతవంక చూస్తూ.

"ఎవరు? మా శాంతా...అయ్యో రామా" అంటూ పెదవివిరిచింది రాజమ్మ. అక్కవంక చూసి 'అవునా' అని కవ్విస్తున్నట్లు చిన్నగా నవ్వింది సీత.

ఆ సమయంలో శాంత కళ్ళల్లో ప్రతిఫలించినంత మానసిక క్షోభని గోపాలం ఎప్పుడూ అనుభవించి ఉండడు. కనీసం ఊహించుకోనైనా ఊహించుకొనిఉండడు. అనవసరంగా ఆ విషయం ఎత్తి శాంతని బాధపెట్టేనని విచారించేడు. ఆ సమయంలో శాంత మనసుకి ఉపశమనం కలిగేలా ఏదో ఒకటి అనాలనిపించింది అతడికి.

"ఏమో...నా మట్టుకి మీ శాంతపాట ఎంతో బాగుంటుంది" అన్నాడు శాంత వంక క్రీగంట చూస్తూ.

శాంతముఖం గోపాలం మాటతో విప్పారింది. అప్పుడే విచ్చుకొంటున్న గడ్డిపువ్వు అయినా అందంగానే ఉంటుంది. తన కూతురివంక ఆప్యాయంగా, జాలిగా చూసేడు రంగనాథం.

గోపాలానికి శాంతపట్ల అభిమానం కలుగడానికి ఆ ఇంట్లో ఆమె పొందుతున్న నిరాదరణే చాలవరకు కారణం అనవచ్చు. తనకన్న చదువు, అందం, ఆరోగ్యం అన్నీవున్న చెల్లెలు క్షణక్షణానికి ఏదో రూపంగా ఎదుటివారి నుంచి మెప్పులు అందుకొంటుంటే, ఆ అక్కది ఎంత పట్టించుకొనే స్వభావం కాకపోయినా ఏదో సమయంలో బాధపడకపోదు. అసూయతో ఆ చెల్లెలి పుట్టుకను తిట్టుకోకపోదు. శాంతలో చెల్లెలిపట్ల అటువంటి అసూయ ఉందో, లేదో గోపాలానికి తెలియదు. భూదేవిలా అన్ని అనుభవాల్ని నిర్లిప్తతగా మోస్తూ ఓర్పుతో బ్రతకడమే ధ్యేయంగా పెట్టుకొన్న మనిషిలా అతనికి కన్పిస్తుంది శాంత.

అభిమానం కాని, అపకారం కాని ఎల్లకాలం ఒకవైపునుంచే అంది పుచ్చుకొంటూ ఉండిపోవడం జరగదు. ఏదో ఒకసమయంలో బదులు తీర్చాలనే కోర్కె కలగక మానదు. శాంతకి, గోపాలానికి మధ్య అభిమానం ఇచ్చి వుచ్చుకొనే వస్తువుగామారి ఒకసంవత్సరం అయింది. ఈ పరటావిషయం అప్పటప్పట కంటపడినా రాజమ్మ అంతగా పట్టించుకొనేదికాదు. బహుశ తన కూతురిపట్ల ఆమెకి గల నమ్మకమే అందుకు కారణం కావచ్చు. లేక గోపాలం గురించి తన అంచనా తప్పు అవదన్న ధీమావల్ల కావచ్చు. కారణం ఏమైనా వారి స్నేహం గురించి ఆమె ఎటువంటి అభిప్రాయం బయటపెట్టకుండానే గడుపుకుపోసాగింది.

రెండోసంవత్సరంలో కాలుపెట్టేసరికి గోపాలానికి కాలేజీ జీవితం కొంత వంటపట్టింది. ఆడపిల్లలవంక ధైర్యంగా చూడ్డం, చమత్కారంగా మాట్లాడడం నేర్చుకొన్నాడు.

సీత ఆ సంవత్సరంతో హైస్కూలు చదువుకి హారతిపాడింది. వచ్చిన సంగీతాన్ని కష్టపడి అభివృద్ధి పర్చుకోవాలని నిశ్చయించుకొంది. ఆ నిశ్చయానికి నాందిగా ఆ ఊళ్లోవున్న సంగీత పాఠశాలలో చేరింది. సంగీతపాఠశాల గోపాలం కాలేజీకి ఫర్లాంగుదూరంలో ఉంది. ఇద్దరికీ ఒకటే వేళలు. కలిసివెళ్ళి వస్తుండేవారు. ఆ విధంగా సీతతో స్నేహం ఏర్పడ్డాక గోపాలం అంతకుపూర్వం ఆ పిల్లపట్ల ఏర్పరచుకొన్న కొన్ని అభిప్రాయాలు మార్చుకొన్నాడు. శాంతపట్ల తనకిగల అభిమానంవల్ల సీతని చిన్నచూపు చూసేడని తెలుసుకొన్నాడు.

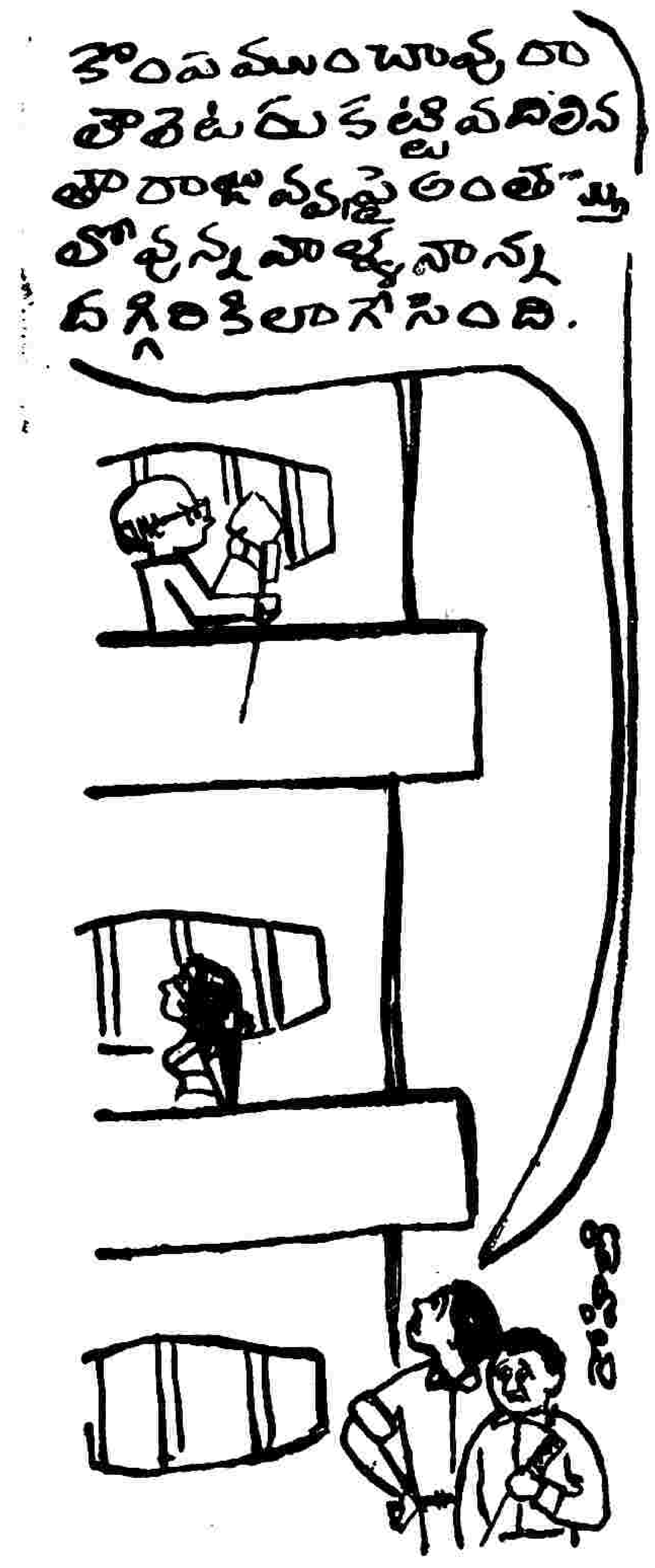

ఆ సంవత్సరంలో మరో మూడు నెలలు గడిచేసరికి గోపాలానికి శాంతపట్ల అభిమానంతోపాటు, సీతపట్ల ఆకర్షణ కూడా తల మునకలుగా పెరిగిపోయింది. రోజులు నిముషాల్లా దొర్లిపోయేయి. ఎంతోదూరం ఉందనుకొన్న సంక్రాంతి ఇట్టేవచ్చి ఇంటిముంగిట నిల్చింది. తను చదువుకోవలసింది చాలా ఉందని, అందుచే ఆ సెలవలకి ఇంటికిరావడం పడదని గోపాలం తండ్రికి ఓ ఉత్తరం రాసి పడేసేడు. కొడుక్కి చదువుపట్ల కుదిరిన శ్రద్ధకు ఆ తదలింద్రులు ఎంతో సంతో

పించేరు. పండుగపూట ఇంత మిఠాయి అయినా కొనుక్కొని తినమని ఎవరో తెలిసినవారు ఆ ఊరు వస్తుంటే వారిచేత కొడుక్కి కొంచెం సొమ్ము పంపించేడు.

ఆ సొమ్ముతో గోపాలం సీత కొక పౌడరుడబ్బా కొన్నాడు; శాంతకొక పాటలపుస్తకం కొన్నాడు. సీత ఆ పౌడరు రాసుకొని ముచ్చటపడుతుంటే శాంత ఆ పుస్తకంలోని పాటలు పాడుతుంటే గోపాలం మనసు ఉత్సాహంతో ఉరకలు వేసింది.

ఆ సంవత్సరం మొదట్లో ఎవరో స్నేహితుడు గోపాలానికి ఒక కేలెండరు ఇచ్చేడు. ఇటు శ్రీదేవి, అటు భూదేవి; మధ్యని శంఖచక్రధారియైన విష్ణుమూర్తి; అందుమీద వున్న బొమ్మ ఇది. శ్రీదేవి తన కొంగె నూపులతో విష్ణుమూర్తిని కవ్విస్తున్నట్లుంది. భూదేవి తన అచంచల ఆరాధనతో నారాయణుని వశపర్చుకొంటునట్లుంది. ఇద్దరు భార్యలను ముద్దుగా దగ్గరికి తీసుకొని అనురాగసుధలు వర్షింప చేస్తున్నట్లు చిన్నగా నవ్వుతున్నాడు శ్రీమన్నారాయణుడు.

ఆ కేలెండరు పైనున్న బొమ్మ గోపాలానికి నచ్చింది. తన పక్కకి అటువైపున వున్న గోడకి ఒక మేకు కొట్టి దానిని తగిలించేడు. సంక్రాంతిసెలవల్లో చదువుకి పోగా మిగిలిన కాలాన్ని ఆ బొమ్మని చూస్తూ అలా గడిపివేయడం అలవాటు చేసుకొన్నాడు రోజు రోజుకి ఆ చిత్రం తనకేవో కొత్త సంగతులు చెప్తున్నట్లు కొత్త రూపులు దిద్దుకొంటున్నట్లు అనిపించేది గోపాలానికి.

ఆ రోజు సంక్రాంతి. రాజమ్మగారింట వారం. ఇంకా భోజనాలకి బాగా సమయం ఉంది. ఏమి చేయడానికి తోచక గోపాలం విష్ణుమూర్తి బొమ్మని చూస్తూ కూర్చున్నాడు. ఆ బొమ్మని అలా చూస్తుంటే అతనికి ఒక తమాషా అయిన కోర్కె కలిగింది. సన్నగా ముల్లు చెక్కిన పెన్సిలు ఒకటి తీసుకొని శ్రీదేవి చీర మడతల్లో సీతపేరు, భూదేవి పాదాలవద్ద శాంతపేరు అతిచిన్న అక్షరాలతో అందంగా రాసేడు. చిరునవ్వులు చిలికిస్తున్న విష్ణుమూర్తి చేతనున్న చక్రం మధ్యగా తనపేరు రాయబోతుంటే, రాజమ్మ ఏదో పని తిన్నగా చెయ్యలేదని శాంతమీద కస్సుమని లేచింది. ఆమె కేకతో గోపాలం ఉలిక్కిపడ్డాడు. చేతిలో ఉన్న పెన్సిలు కిందపడి ముల్లు విరిగి ముక్కలయింది. అతడి మనసులోని ఉత్సాహంకూడా విరిగిన ఆ ముల్లులాగే చిన్నాభిన్నం అయిపోయింది. దిగాలుపడి మంచంమీద వాలిపోయేడు గోపాలం.

తల్లి కేకలకి శాంత పెదవి కదలి జవాబు చెప్పలేదు. తలవంచుకొని మౌనంగా తనకి చెప్పిన పని చేసుకుపోసాగింది. "భూదేవి...భూదేవి" అనుకొన్నాడు గోపాలం కేలండరులో ఉన్న బొమ్మవంక చూస్తూ.

అంతలో వచ్చింది సీత! తలంటు పోసుకొన్న జుట్టుతో, తల్లో పువ్వులతో, కొత్త చీరతో, సరికొత్త అందాలతో, ఆ పండుగ పూట ఆ ముస్తాబులో మిలమిల మెరసిపోతున్న సీతవంక కన్నార్పకుండా చూసేడు గోపాలం.

"గోపాలం! ఈ రంగుచీర నాకు బాగుందా.. లేదా?" చనువుగా ప్రశ్నించింది సీత.

గోపాలం కేలెండరువంక చూసేడు. శ్రీదేవి చీర కుచ్చెళ్ళలో తను పదిలంగా రాసిన సీతపేరు భద్రంగా ఉంది. అటునుంచి ఇటు దృష్టి తిప్పి సీతను తృప్తిగా చూసేడు.

"నేను ఇక్కడుంటే అటు చూస్తావేం?" సీత అలకతో మూతి బిగించింది.

గోపాలం కంటికి ఆ కోపంలో సీత మరీ అందంగా కన్పించింది.

"చాలా బాగుంది. ఈ లేతగులాబి రంగు నీ ఒంటికి ఎంతో వప్పింది". అన్నాడు గోపాలం.

సీత తన చీరవంక ముచ్చటగా చూసుకొంది.

"అక్కకి ఏ రంగుది కొన్నారు." గోపాలం తన కుతూహలాన్ని దాచుకోలేక అడిగేడు.

"ఏమో నాకేం తెలుసు? కొన్నది నాన్నగారు. కొనిపించుకొనేది ఆవిడ" అంది సీత – చరచర అక్కడినుండి వెళ్ళిపోతూ.

రమారమి రెండేళ్ళుగా ఆ ఇంటి విషయాలు ఆకళింపు చేసుకొంటున్న గోపాలం ఎవర్నీ అడక్కుండానే ఊహించుకొన్నాడు. చివరకి తల్లిదండ్రులకి కూడా ఈ పక్షపాత బుద్ధి ఉంటుందన్నమాట. పెట్టినా పెట్టకపోయినా పెదవి కదపని శాంతలాంటి పిల్లల్ని చూస్తే వారికీ లోకువే. అందచందాలు లేని శాంత ఏ చీరలో ఉన్నా ఒక్కలాగే ఉంటుందని ఊరుకొని ఉంటారు. చెల్లెలితోపాటు తనకో చీరకొంటే పండుగపూట శాంత కట్టుకోదూ? చినుగుపట్టిన ఆ పాతచీరతో ఎందుకుంటుంది అనుకొన్నాడు.

సాయంకాలం రాజమ్మ, సీత పసుపు కుంకాలు పంచడానికి వెళ్ళేరు. తల్లితో శాంత వెళ్లలేదు. శాంత ఎక్కడికీ వెళ్లదు. అసలు ఆ పిల్లకి అటువంటి సరదాలు లేవు. కూతుర్ని రమ్మని రాజమ్మ కూడా బలవంతం చెయ్యదు.

రంగనాథం వీధి అరుగుమీద పండుగ పేకాట సందడిలో ఉన్నాడు ఏమీ తోచని గోపాలం వాకిట్లో ఇటుఅటు పచార్లు చేస్తున్నాడు. శాంత కాని కన్పిస్తే పలుకరించి తన సానుభూతి తెలియజేయ్యాలన్న కోర్కె అతడి మనసులో అంతర్గతంగా ఎక్కడో మెదలుతున్నది అదే సమయంలో పక్క గదిలోంచి బైటకి వచ్చింది శాంత.

కొత్తచీర కట్టుకొని, ఒదులుగా జడ వేసుకొంది మెడలో ఏవో నగలు, ముఖానికింత పౌడరు, జడలో పెద్దపూల

చెండు, కంటికొనలను సాగదీస్తూ సన్నగా దిద్దిన కాటుక రేఖ...ఆమెని ఆశ్చర్యంగా కిందనుండి మీదవరకు చూస్తూ "ఏమిటీ వేషం శాంతా" అన్నాడు గోపాలం.

"ఏం బాగులేదా? నీకు నచ్చలేదా!" సూటిగా అతడి కళ్ళలోకి చూస్తూ ప్రశ్నించింది శాంత.

"ఇంతకన్న నువ్వు రోజూలా నిరాడంబరంగా ఉన్నప్పుడే నాకు బాగుంటావు. ఈ వేషంలో... ఈ అలంకరణలో... అబ్బా ...అవన్నీ తీసిపారేయ్ శాంతా! తలలో మరీ వెర్రిగా అన్ని పువ్వులు పెట్టుకొంటే ఏం బాగుంటుంది? రోజూలా ఒకటో... రెండో పెట్టుకుంటే సరిపోదా" విసుగుతో కూడిన మందలింపులా అన్నాడు గోపాలం.

ఆ విధంగా ఆ పిల్ల వేష భాషల్ని శాసించే హక్కు తనకి ఉందా...లేదా అని ఆ సమయంలో అతడు ఆలోచించలేదు. శాంత నిరాడంబరంగా ఉంటే కొంతనయంగా ఉంటుంది. పిచ్చిగా చెల్లెల్ని అనుకరిస్తూ తనకున్న కొద్దిపాటి అందాన్ని ఆమె అలా నాశనం చేసుకోడం అతడు సహించలేకపోయేడు.

"ఇలా అలంకరించుకొంటే నీకు బాగుంటుందనుకొన్నాను" అంది శాంత తప్పుచేసిన దానిలా తలవాల్చి, కింది పెదవి పైదానితో నొక్కిపెడ్తూ.

"నాకు బాగుంటుందా? ఉన్న అందాన్ని అలంకారం పేరుతో ఇలా నువ్వు పాడుచేసుకొంటుంటే నాకు ఇష్టమా? ఎవరు చెప్పేరు శాంతా, నీతో ఈ మాట ఎవరు చెప్పేరు?" ఉద్రేకంగా, బాధగా అన్నాడు గోపాలం.

"ఎవరూ చెప్పలేదు...ఎందుకో నేనే అలా అనుకొన్నాను" అంది శాంత నెమ్మదిగా.

ఆమె అన్నమాటలో నిజం లేకపోలేదు. తల్లో అన్ని పువ్వులు పెట్టుకుంటే, ఒదులుగా జడ వేసుకొంటే, ముఖానికింత పౌడరు పులుముకొంటే గోపాలానికి ఇష్టమని శాంతతో ఎవరూ చెప్పలేదు. కాని

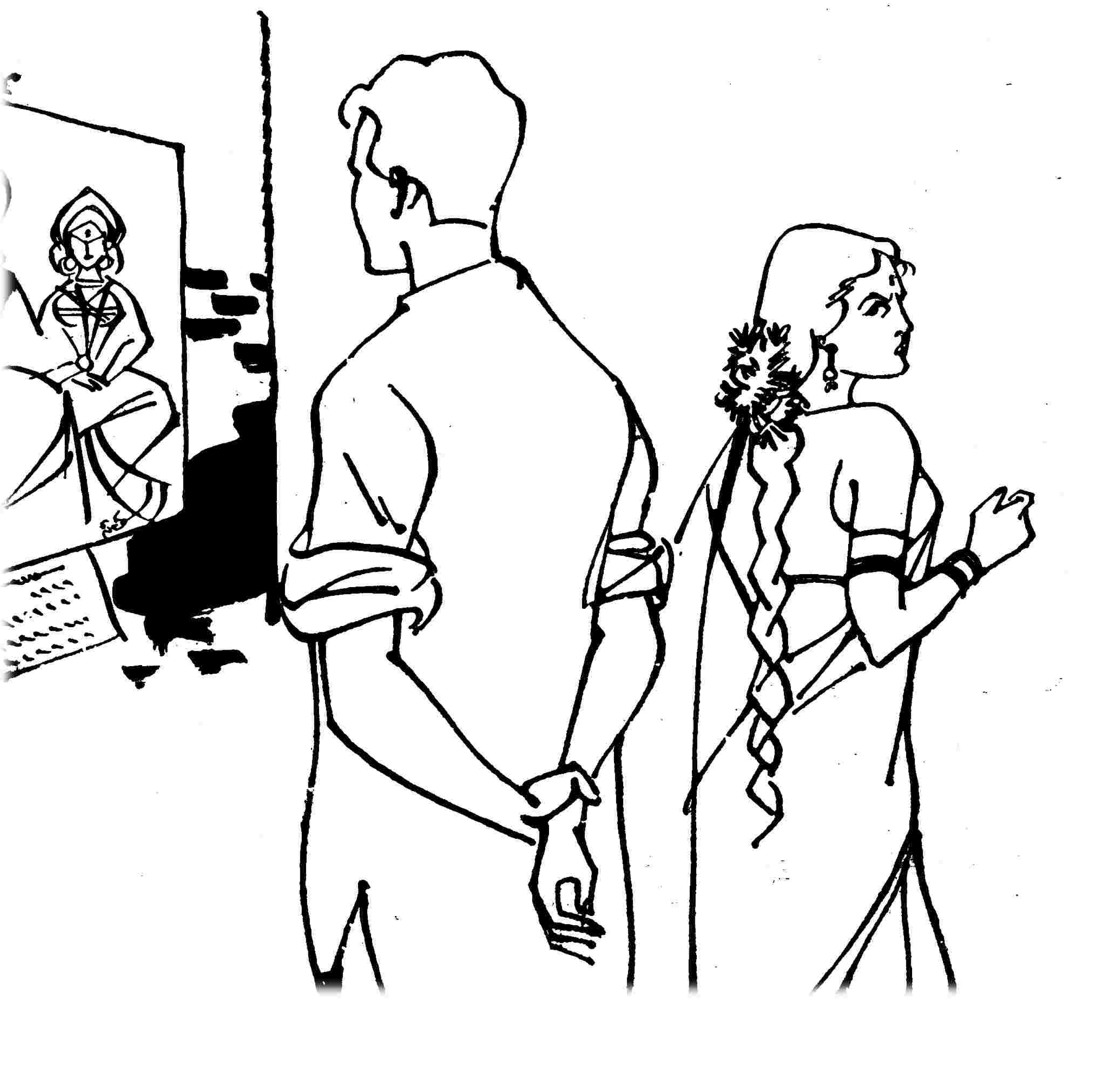

ఎందువల్లో ఆమెకి అలా అనిపించింది. ఆ విధంగా అలంకరించుకొన్న సీతతో గోపాలం చాలసార్లు సరదాగా నవ్వుతూ మాట్లాడడం చూసింది శాంత. తనకి సన్నిహితంగా ఉండే ఒకే ఒక వ్యక్తి ఈ అలంకరణ మూలంగా దూరం అయిపోతాడేమోఅన్న ఆరాటం ఆమెలో ఆ తెగువని ప్రవేశపెట్టింది. అలవాటుకి భిన్నంగా ఆమెచే ఆ వేషం వేయించింది.

మారుమాట లేకుండా తలవంచుకొని ఇంట్లోకి వెళ్ళిపోయింది శాంత...పండుగపూట ఆమె మనసుని అలా కష్టపెట్టినందుకు ఎంతగానో నొచ్చుకొన్నాడు గోపాలం. అరగంట తరువాత తిరిగి వచ్చిన శాంత ముఖంలో అంతకు కొద్ది సేపటి క్రితమే ఎంతో కష్టపడి చేసుకొన్న అలంకరణ చిహ్నాలు మచ్చుకైనా కానరాలేదు. నిజంగా శాంత అలా అలంకరించుకొందా లేక పక్క-చుట్టకి చేరబడి కనుమూసి తను కలకాని కన్నాడా అని ఆలోచనలోపడ్డాడు గోపాలం.

తరువాత అటువంటి అలంకరణతో శాంతని గోపాలం ఎప్పుడూ చూడలేదు. ఒకటి, రెండుసార్లు పెళ్ళి చూపులకి ఎవరో వస్తున్నారంటూ రాజమ్మ శాంతని ముస్తాబు చెయ్యకపోలేదు. కాని ఆ అలంకరణలో అటు తల్లికి కాని, ఇటు కూతురికికాని పెద్దగా అభిప్రాయం ఏమీ ఉండేదికాదు.

గోపాలం బియ్యే పరీక్షలు రాసే ముందు శాంతకి ఏదో సంబంధం వచ్చింది. అదివరలో వచ్చి వెళ్ళిన అందరిలాగే వీరూ ఇంటికి వెళ్ళి పిల్ల నచ్చలేదంటూ ఒకపంక్తి ఉత్తరం వ్రాసి పడేసేరు. కాదంటే తాజాకలంగా దానికి మరో మాట జతచేసేరు.

"ఏమన్నారు?'' అంటూ ప్రశ్నించేడు గోపాలం.

"అందరూ అంటున్నమాటే...చిన్న పిల్లనిస్తే చేసుకొంటారుట!'' అంది రాజమ్మ నిట్టూరుస్తూ.

"నేనోమాట చెప్తాను వింటారా?'' అన్నాడు గోపాలం సందేహిస్తూ, అతడి మాటల్లో ఏదో ఆశ తొంగిచూస్తున్నట్లు అనిపించింది రాజమ్మకి. అతడికి ఇష్టమైన మెంతిపెరుగు మరికాస్త విస్తట్లో వడ్డిస్తూ "ఏమిటి నాయనాచెప్పు...దాని మెడలో ఆ మూడుముళ్లు పడ్డానికి ఎవరేం చెప్పినా వింటాము. ఏం చెయ్యమన్నా చేస్తాము'' అంది.

"సీతకు ముందు పెళ్ళి చేసేయండి. అప్పుడు పిల్లని చూసుకొంటాం అంటూ ఇంటికొచ్చిన వారికి ఇటువంటి కుంటి సాకులు చెప్పి శాంతని అవమాన పరిచే అవకాశం ఉండదు" అన్నాడు గోపాలం.

పెద్దదానికి కాకుండా చిన్నపిల్లకి పెళ్లా? రాజమ్మ ముఖం దిగులుగా వాలిపోయింది.

అటు తరువాత కూడా శాంతకి ఎన్నో సంబంధాలు వస్తూనే ఉండేవి. వెళ్తూనే ఉండేవి. పిల్లకి ఇంక పెళ్ళి కాదేమో అన్న భయం పట్టుకొంది రాజమ్మకి. ఎవడో ఒకడు మగవాడన్నవాడు కన్పిస్తే చాలు వాడి చేతుల్లోపెట్టి బాధ్యత వదుల్చుకోవాలన్న స్థితికి వచ్చింది.

"ఇంక శాఖా, గీఖా ఏది చూసేదిలేదు నాయనా! పిల్లడు ఆరోగ్యంగా ఉండి దాని కడుపు కింత అన్నం పెట్టగల తాహతు ఉంటే చాలు. నీ ఎరికలో ఎవరైనా ఉంటే చూసిపెట్టు బాబూ" అంది రాజమ్మ ఒకరోజు భోజనాల సమయంలో.

"శాంత పెళ్ళికోసం మీ రింతగా ఎందుకు కంగారు పడుతున్నారో నాకు అర్థం కావడం లేదండి. శాంతకి మొగుడు కావలసినవాడు. ఇప్పటికే ఎక్కడో అక్కడ పుట్టి వుంటాడు కాని ఇక ముందు పుట్టబోడుకదా, ఆ కల్యాణ శుభసమయం కలసివస్తే తనంతట తనే దిగివస్తాడు.

ఇంతకీ శాంతకి 'ఏమంతవయసు మీరిందని..." అన్నాడు గోపాలం తిన్న విస్తరి మడచి లేచిపోతూ.

"ఏదో నాయనా! నీ నోటి చలవ వల్ల అంత మాట ఎప్పటికైనా పుద్దే... అదే పదివేలు" అంది రాజమ్మ

గోపాలం పరీక్షలు పూర్తయేయి. "బాగా చేసేను. పాసవుతా" నన్న ధైర్యంతో సామాన్లు సర్దుకొని ఇంటికి బయలు దేరేడు. అతడు సామాన్లు సర్దుకొంటుంటే ఆ పాత కేలండరు తనకి కావాలంది శాంత.

"ఏం చేసుకొంటావు...రంగులుకూడా వెలిసి పోయేయి."అన్నాడు గోపాలం.

ఆ మాటకి శాంత ఏమి జవాబు చెప్ప లేదు. దానిని భద్రంగా తన గదిలోకి తీసుకుపోయింది. చిన్నతమ్ముడి రేకు పెట్టెలో నుంచి చిన్న పెన్సిలుముక్క తీసి విష్ణుమూర్తి గుండెలమీద గోపాలం పేరు పట్టిపట్టి తనకు చేతనైనంత అందంగా రాసింది; శ్రీదేవి ముఖంమీద అడ్డంగానిలువుగా నాలుగుగీతలు పెట్టింది. ఆ కేలెండరుని గుండ్రంగా చుట్టబెట్టి చిన్న పురితాడుతో విడిపోకుండా ముడివేసి తన బట్టలమధ్య దాచుకొంది.

తన ఊరుకి వెళ్ళిన నాలుగు నెలలకి గోపాలం దగ్గరనుంచి ఉత్తరం వచ్చింది. అతడికి తాలూకా కచేరిలో ఉద్యోగం అయిందంటూ. "వారం, పదిరోజుల్లో వచ్చి ఛార్జి తీసుకొంటున్నాను. మిమ్మల్నందర్నీ మళ్ళీ చూడ్డం అవుతున్నందుకు నాకు సంతోషంగా ఉంది" అంటూ రాసేడు. ఉత్తరం చివర "శాంత కులాసాగా ఉందా?...అడిగేనని చెప్పండి'' అంటూ మరో పంక్తి పొడిగించేడు.

ఉత్తరంలోని ఆ చివరి వాక్యం రాజమ్మ మనసులో ఎన్నో ఆలోచనల్ని రేకెత్తించింది. గోపాలం తమ ఇంట కాలుపెట్టిన నాటినుండి శాంతపట్ల అతడు కనబరచిన అభిమానం, ఆమె పనిపాట్లపై అతడు చూపించిన ఆసక్తి రాజమ్మలో ఏవేవో ఆశలు కల్పించేయి. చివరి రోజుల్లో శాంత పెళ్ళి గురించి ఆమె బాధపడుతుంటే 'శాంత మొగుడు పుట్టేవున్నాడు కాని పుట్టబోడు కదా ఆ సమయం కలసివస్తే

వాడే దిగివస్తాడు'' అంటూ ధైర్యం చెప్పడం గుర్తుకొచ్చింది.

''గోపాలం ఏ ఉద్దేశంతో ఈ మాట రాసేడో? ఎందుకైనా మంచిది అతడి తల్లిదండ్రులకి ఒక ఉత్తరం రాసి పడేయండి'' అంది రాజమ్మ భర్తకి తన ఆలోచన తెలియజేస్తూ.

''మీ పిల్లడి మంచిచెడ్డల గురించి మాకు తెలుసు. అలాగే మా అమ్మాయి శాంత గురించి మీ గోపాలానికి బాగా తెలుసు. మీకు అభ్యంతరం లేకపోతే గోపాలాన్ని మా ఇంటి అల్లుడిగా చేసుకోవాలనుకొంటున్నాము'' అంటూ రంగనాథం గోపాలం తండ్రికి ఒక ఉత్తరం రాసేడు.

నాలుగు రోజులతరువాత వారి నుంచి జవాబు వచ్చింది. ఉత్తరం చదువుతున్న భర్త ముఖకవళికల్ని పరీక్షించడానికి ప్రయత్నిస్తూ ''ఏమన్నారు? మనతో వియ్యమందడానికి ఇష్టపడ్డారా'' అంటూ ఆత్రంగా ప్రశ్నించింది రాజమ్మ.

''ఆ...దానికి వారికేం అభ్యంతరం లేదట...''

రాజమ్మ ముఖం చిలికి చాటంత యింది.

''ఈ విషయం నాకు ముందునుంచే తెలుసండీ. గోపాలానికి శాంత అంటే ఎంత ఇష్టం. దాని వంట మెచ్చేడు. దాని పాట మెచ్చేడు. చివరకి మొన్న ఉత్తరంలో కూడా శాంత క్షేమం అడిగేడు కాని సీత విషయం మాటవరసకైనా రాసేడా? ఇంతకీ నా తల్లి అదృష్టవంతురాలు. ఉత్తముడైనవాడు, దానిమీద అభిమానం ఉన్నవాడు మొగుడుగా దొరుకుతున్నాడు...ఆ రోజు ఆ సిల్లడు 'అమ్మా పట్టెడు అన్నం' అంటూ వచ్చినప్పుడే ఏదో బాంధవ్యం ఉన్నట్లు నా మనసు బాధపడింది. ఆ భగవంతుడే ఇలా నా గుమ్మానికి పంపే...''

రాజమ్మ గుక్క తిప్పుకోకుండా తన ఆనందాన్ని, ఆలోచనల్ని అలా చెప్పుకుపోతుంటే...''ఇంక చాలించు నీ ధోరణి. గోపాలం చేసుకొంటానన్నది శాంతని కాదు. సీతని'' అన్నాడు రంగనాథం భారంగా. ''ఏమన్నారు?'' తన చెవుల్ని నమ్మలేనట్లు తిరిగి ప్రశ్నించింది రాజమ్మ. ఇదంతా చూస్తుంటే సీతకి ముందుగా పెళ్ళి చెయ్యడమే మంచిపనిలా అన్పిస్తున్నది'' అన్నాడు రంగనాథం దిగులుగా.

''కన్నతండ్రి మీరూ ఆ మాటే అంటున్నారా'' అంది రాజమ్మ కంటతడితో.

''ఏం చెయ్యడం రాజూ! కొన్ని నిజాలు చేదుగా ఉంటాయి. ఒక విధంగా ఆ చేదు కూడా ఒంటికి మంచిదే. బజార్లో ఒకేవెలకి రెండు వస్తువులుదొరుకుతుంటే మంచిదాన్ని ఎన్నుకోడం మానవ నైజం'' అన్నాడు రంగనాథం భార్యని ఓదారుస్తూ.

అమాయకురాలు శాంత ఆ నిజంలో చేదును అప్పుడే రుచి చూసింది. పెట్టిలో భద్రంగా దాచుకొన్న విష్ణుమూర్తి కేలెండరు తీసింది; విష్ణుమూర్తి అనురాగంగా చిరునవ్వులు ఒలకపోస్తున్నాడు. శాంత క్షణకాలం విష్ణుమూర్తి, శ్రీదేవి బొమ్మలవంక పరీక్షగా చూసింది. ''అబద్ధం...అంతా మోసం'' అంటూ విష్ణుమూర్తి, శ్రీదేవి బొమ్మల్ని కసిగా చింపి చిన్న, చిన్న ముక్కలుగాచేసి పోగులుపెట్టింది. మిగిలిన భూదేవి బొమ్మ కింద ''భూదేవి ఎంతో మంచిది. అందరికీ అన్నం పెడ్తుంది'' అని రాసుకొని కన్నీళ్ళతో తడిపి పెట్టిలో భద్రంగా దాచుకొంది.

* * *

అవును...భూదేవి ఎంతో మంచిది. అందరికీ అన్నం పెడ్తుంది. అలసి, సొలసి ఉన్నవారిని తన ఒడిలో సేదదీర్చి నిద్ర పుచ్చుతుంది. కాని దాన్ని కాళ్ళతో తన్నుకుంటూ పోతాడు మనిషి.

శ్రీదేవి తన ఆడంబరంతో. ఆకర్షణలో అందర్నీ వశపర్చుకొంటుంది. అయిన వాళ్ళ మధ్యకూడా కలతలు రేపుతుంది - తను తప్పిస్తే వేరేలోకం లేదన్న భ్రమకల్గిస్తుంది, అయినా దానిని నెత్తిమీద పెట్టుకు పూజిస్తారు. దాని కటాక్షం కోసం. ఏ పనైనా చేస్తాము. ఇది లోకధర్మం. గోపాలంకూడా దానికి అతీతుడుకాడు.